

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3,
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4,
Negyed oldal . . . 2,
Ennél kisebb . . . 1,
Bélyeg külön 30 kr.

Templomban.

Szent Isten! itt még távol áldlak
És csak homályban Tégedet;
De majd ha színről-színre látlak
A fénylő csillagok felett:
Ott győzedelmi énekem
Az angyalokkal zenghetem!

Óh boldog én, hogy imádságom
Már itt is elhat trónodig;
Meghallod gyenge háladásom,
S ez engemet úgy boldogit.
Ha szívem Hozzád emelem,
Újjászülsz egy szent érzelem.

Örül lelkem, ha hiveddel
E szent helyre feljöhetek,
Hol Néked, Uram, buzgó hittel
Háladást énekelhetek.
Keblemet szent tűz fogja el,
S forr kegyes érzeménnyel.

Te szent Igéd mennyei bája
Úgy elragadja lelkemet,
Ha Téged áld a hívők nyája.
S én is zengem énekemet,
S dicsőséged magasztalom,
S áhitat ül az ajkamon.

Azt is érzem, hogy lelkem búja
Enyhül és a seb béheged,
Ha Véled titkon elvonulva,
Csendben imádom szent neved;
Mig ajkam buzgón énekel,
Szívem örömmel telik el.

De lelkem még magasbra szárnyal,
Itt a hívők közt, érzem,

Hol sokan áldnak egy imával,
Hol egy a szív s az érzelem,
S buzgóságban ég a kebel,
S minden úgy meghat, gyújt, emel,

Ha ide jövök hiveddel,
Uram, a lelkem úgy örül!
Kik egykor összegyűltek itten,
S ott állnak most trónod körül:
Mind tükör által lássanak,
S most színről-színre áldanak!

Ámen.

SÁNTHA KÁROLY.

Az államhatalom segélye egyházi tartozások behajtására.

1896. június 28-án 29830. sz. a. megjelent a vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszteriumnak oly elvi jelentőségű határozata, mely szerint párbérjárandóság, mely öt év alatt nem követeltetett vagy kellően nem biztosított, a közszolgáltatások módjára elévül. Megokolta ezen elvi jelentőségű határozat intézkedését azzal, hogy törvényeink rendelkezése szerint az öt év alatt nem követelt vagy nem biztosított közszolgáltatások elévülnek, és hogy törvényeink ezen rendelkezése a párbérjárandóság érvényesítésénél is alkalmazást igényel.

Sokan azon véleményben vannak, hogy ezen elvi jelentőségű kormányrendeletből kifolyólag oly egyházi tartozások behajtására, melyek öt év alatt nem követeltettek, vagy nem biztosítottak, többé nem lehet igénybe vennünk az államhatalom segélyét. Soha se tudtam magamévá tenni ezen

nézetet, és most se tudom magamévá tenni — önkormányzati jogunkra való tekintetből.

Önkormányzati jogából kifolyólag igényli magának az evangélikus egyház azon jogot, hogy a mennyiben alapítványai és az önkéntes adakozások egyházi és iskolai kiadásainak fedezésére nem elégségesek, egyházi hiveire egyházi adót vessen.

Az evangélikus egyháznak ezen jogát ugyanazon törvények biztosítják, melyek az evang. egyház önkormányzati jogainak is legerősebb bástyái, az 1647. évi (XI. és XII.) az 1790/1. évi (XXVI. 10. §.) törvényczikk. Újabban az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 11. §-a, legújabbán a zsinati törvény (2. 34. 224. 234. 250. §.)

Önkormányzati jogából kifolyólag szabályozta az evangélikus egyház azon módozatokat, melyek szerint egyházhiveinek anyagi hozzájárulását az egyház szükségének fedezéseit igénybe veszi és a melyek szerint azon egyházhívek, kik magokat az egyházi adóval aránytalanul, igazságtalanul megterhelve vélik, jogorvoslattal élhetnek és igazsáikat kereshetik az egyház kormányzó közegeinél, és bíróságainál. Régebben mindegyik egyházkerület ide vágó statutumok által szabályozta ezen ügyet a gyakorlat által kifejlett szokás jog alapján; zsinatunk e téren szentesített törvény erejével rendelkezett, a melynek alapján aztán az egyházkerületek megalkották a zsinati törvény végrehajtására irányuló szabályrendeleteket. Egy árva betűvel se említi szentesített alkotmányunk, hogy az egyházi adókövetelés, ha 5 éven belül nem biztosított, nem követeltetett, elévül, (eltekintve attól, hogy a zárszámadásokban a hátralékos évi követelések részletes kimutatása feltüntetendő lévén, alig fordulhat elő az az eset, miszerint a számadásokat évről-évre megvizsgáló közgyűlések a hátralékokra nézve ne intézkednének, és a hátralékok az adósoktól nem követeltetnének.)

Önkormányzati joga az evangélikus egyháznak illuzoriussá válnék, ha az egyházi kormányhatóságok és a törvényesen megválasztott egyházi tisztviselők törvényes intézkedéseknek és határozataiknak végső szükség esetén az államhatalom segítségével nem tudnának érvényt szerezni, miután azokat önhatóságilag nem fogadosithatták; ha kinek-kinek jó tetszésére volna bizva, hogy az egyháznak, melynek szolgálatával él, terheit viselje-e vagy sem, és ha háztartásában érdekeinek koczkáztatása nélkül nem gyakorolhatná azon egyházi szelidséget, mely az egyházi eljárásnak fő

jellemvonása, nem gyakorolhatná a várakozást, mely nem egy megháborodott hívének időt, alkalmat ad a magába szállásra, a megtérésre.

Régebben azon esetek, melyekhez az egyháznak joga volt a kormány közigazgató hatóságának közbenjárását igénybe venni, országos törvényekben előszámlálva nem voltak; de a szokás-jog alapján az államhatalom segélye megadatott, ha az illetékes egyházi hatóságok által kivetett egyházi s iskolai járulékok és szolgálmányok behajtásánál szükség volt a végrehajtásra. És az államhatalom nem kérdezte: vajjon egy éves, két éves, vagy több éves hátralék behajtásáról van-e szó? csak arról szerzett meggyőződést, vajjon a követelés szabályszerű egyházi határozattal lett-e megállapítva? vajjon a követelés behajtása iránt szabályszerűen lett-e megkeresve. Most írott törvény sorolja elő azon eseteket, melyekben az államhatalom segélye s eljárása igénybe vehető. Azonban az E. A. 6. §. a) b) c) pontjaiban, a melyekben ezen esetek felsoroltattak, hiába keresünk oly kikötést, hogy a hátralékos tartozásnak nem szabad öt év előtti időtől származnia.

Egyházi önkormányzatunkból és az E. A. 5. §-a második bekezdésének rendelkezéséből kifolyólag a közigazgatási bizottságok segédkezésének és végrehajtási intézkedéseinek törvényszerű előfelvételét az egyházhatóság által saját hatáskörében törvényszerűen hozott és jogerőre emelkedett marasztaló határozat képezi. És ily határozat végrehajtására az állam és hatóságai a segédkezést meg nem tagadhatják (E. A. 8. §.) azon ürügy alatt semmi esetre sem, hogy egy különben jogos követelés már több mint öt év óta áll fenn.

Nem lehet azt állítani, hogy kevés figyelemben részesítették az illetékes tényezők azon szakaszokat, melyek azon eseteket sorolják fel, mikor lehet az egyház határozatainak szükség esetén az államhatalom közbenjárásának igénybe vételével is érvényt szerezni, és hogy tehát e miatt maradt volna ki az E. A.-ból, hogy öt éven túl fennálló követelést többé behajtani nem lehet. Hisz midőn a zsinat szentesítés végett felterjesztette munkálatát, a két szakaszok egyike, melyeket a kormány kifogásolt, épen az állam segélyének és eljárásának igénybe vételéről szóló szakasz vala. És egyházunk oszlopos tagjai — úgy tudom — a kormánnyal bizalmas tárgyalást folytattak, mely miatt egy zsinati ülésünket is el-

kelle halasztanunk, és midőn a bizalmas tárgyalás kölcsönös megegyezésre célhoz vezetett, a kifogásolt szakasz szövege megállapított, akkor tárgyalta a zsinat a szakaszt újból és elfogadta a bizalmas megállapodás kész szövegét. — A szentesített törvény már most mindenki által megtartandó.

De nem is forog fenn a szándék a törvényt rendelet által megszorítani! A fent idézett elvi jelentőségű határozattal szemben áll egy újabb keletű elvi jelentőségű határozat: a m. kir. belügyministernek a vallás- és közoktatási m. kir. miniszterrel egyetértőleg hozott 1898/15664. sz. határozata, mely egész terjedelmében a „Magyar Közigazgatás“ 1898. ápril. 24. megjelent 17. számában olvasható. Tulajdonképen nem is áll egymással szemben a két elvi jelentőségű határozat, mert mindegyik más téren mozog. Az 1896/29830. számú határozatban egy görög kel. román lelkész párbér követeléséről van intézkedés; a ki a maga szakállára, minden egyházhatósági határozat nélkül akarta érvényesíteni követelését; a görög keleti egyház szabványai pedig távol esnek a mi egyházunk szabályaitól és reánk nem alkalmazhatók. Az 1898/15664. számú határozatot egy ev. ref. esperesnek eljárása idézte elő, a ki egy ev. ref. hitközség részéről támasztott adókövetelés behajtására vette igénybe az állam közigazgatási hatóságainak segélyét és eljárását. És a miniszterium döntvényében az ev. ref. egyház zsinati törvényének alapjaira helyezkedett.

Szó szerint nem ismerem az ev. ref. egyház alkotmányos szervezetének a ministeri határozatban idézett 4. és 5. §-át; de ugyan ezen határozatból azt olvasom ki, hogy az ev. ref. egyház alkotmányos szervezetének 4. és 5. § a az evang. egyház alkotmányainak 5. 6. 8. §-aival megegyeznek.

Szóról-szóra kiírom a ministeri határozatból azon sorokat, melyekkel a miniszter elvi álláspontját megjeleli: „a jelen ügyben eljáró alsó- s középfokú hatóságok intézkedéseinek s határozatainak alapját az a felfogás képezte, hogy az egyházi hatóságoknak egyházi adó tartozás behajtása iránti megkereséseit a közigazgatási hatóságok föltétlenül foganatosítani tartoznak, a nélkül, hogy joguk volna annak vizsgálatába belebocsátkozni, vajjon a behajtás végett kimutatott tartozás tényleg fennáll-e, vagyis létezik-e olyan jogerős és végrehajtható egyházhatósági határozat,

a mely az illető felet a kimutatott tartozási összeg megfizetésére kötelezi? Ez a felfogás azonban téves, mert a magyarországi ev. ref. egyház alkotmányos szervezetének 4. §-a határozottan úgy rendelkezik, ép úgy, mint a mi E. A. 5. §-a, hogy a jelen egyházi törvényben megállapított fokozatos képviselőtestületek, egyházi hatóságok és bíróságok által hozott rendszabályok, határozatok és ítéletek végrehajtása végett van joga a megnevezett egyházi testületeknek és hatóságoknak, szükség esetén az állam közigazgatási hatóságainak segédkezését és eljárását igénybe venni. Ugyan ebben az értelemben veendő az 5. §. utolsó előtti bekezdése is, nálunk 8. §. utolsó sora, mely szerint az állam és hatóságai a végrehajtásban való segédkezést meg nem tagadhatják, és kötelesek a végrehajtást saját közegeik által foganatosítani. A közigazgatási hatóságok segédkezésének és végrehajtási intézkedéseinek törvényszerű alapját, vagyis előfeltételét nem csupán valamely egyházhatósági megkeresés, hanem az egyházhatóság által törvényesen hozott és jogerőre emelkedett marasztaló határozat képezi. A mi annyit jelent, hogy az egyházi hatóság által törvényszerűen hozott és jogerőre emelkedett határozat nemlétében, az egyházi hatóságnak nincs joga valamely összeg behajtása, vagy egyéb végrehajtási intézkedések megtétele végett a közigazgatási hatósághoz megkeresést intézni, a közigazgatási hatóság pedig ilyen esetben nincs kötelezve, sőt nincs is feljogosítva a megkeresésnek eleget tenni.“ A ministeri álláspont logikai folyománya positive ez: az egyházi hatóság által törvényszerűen hozott és jogerőre emelkedett határozat végrehajtására az egyházhatóságnak joga van az állami közigazgatási hatóságoknak segélyét és eljárását igénybe venni, és az állam és hatóságai a segédkezést meg nem tagadhatják; mivel az egyház önkormányzata, intézményei s törvényei az állam oltalma alatt állanak. Feltétlenül foganatosítani az egyházi hatóságoknak egyházi adó tartozás behajtása iránti megkereséseit a közigazgatási hatóságok ugyan nem tartoznak; de a feltétel, mely mellett a végrehajtásban való segédkezést meg nem tagadhatják, egyedül csak az, hogy beigazolva legyen, miszerint csakugyan létezik az egyházhatóság által saját körében törvényszerűen hozott jogerős határozat. Ily határozat végrehajtására irányuló és az illetékes egyházi közeg által kért állami segédkezésnek megtaga-

dása az egyház önkormányzata, törvénye, törvényes szabadsága ellen tör.

KUND SAMUEL.

Énektörténeti adalék.

(Rimay és Ráday.)

Örömmel olvastam e becses lapok 49. és 50. számaiban Kovács Sándor adalékait a „Győri Énekeskönyv történetéhez,” mint annak bizonyosságát, hogy a magyar hymnologia munkásainak csekély száma egy buzgó taggal szaporodott. Mert habár nem osztozom egészen azon nézetében, hogy csak akkor gondolhatunk az énekeskönyv újjáalakítására, ha énektörténetünk lesz: de azt minden egyházi énekért lelkesülő evangélikus embernek el kell ismernie, hogy az énekeskönyv reformja csak a régi énekek ismeretében jártas férfiak által eszközölhető. Mert jól mondja Kovács Sándor, hogy „az egyházi élet egyetlen ágában sincs akkora jogosultsága a hagyomány tiszteletének, mint az ének terén.” Valóban e téren „tabula rasát” nem csinálhatunk, s az új énekeskönyvet merő modern énekekkel meg nem tölthetjük. Én csak annak a szószólója maradok, hogy a régi eredeti énekek a modern versteknikai szabályai szerint átalakítandók; az idegen eredetű énekek pedig újból szabadon lefordítandók. Mert a különben sekély vallásos tartalmú, s a racionalismus száraz moralizáló irányától egészen áthatott „Győri Énekeskönyv” is csak annak köszönheti fenmaradását mindez ideig, hogy a mű a régi verseléssel szemben haladást tanúsít, a mi főképp a városi gyülekezetekre nézve ajánlatosnak bizonyult.

Kovács Sándor méltán kifogásolja a „Győri Énekeskönyv” VI. kiadásához írt előszónak azt a henye kijelentését, hogy „ezen énekeskönyv legnagyobb részét néhai Kis János soproni ev. lelkész és dunántúli superintendens műve, kinek a részről fordított, részről átalakított énekek közt több eredeti művei is vannak.” De azt ezen kijelentésből ki nem magyarázhatjuk, mint K. S. ki-magyarázta, hogy tehát minden ének, mely nincs megcsillagozva, Kis János szerzeménye.

A „Győri Énekeskönyv” Toldalékában, 510. szám alatt van az az ének, melyről K. S. állítja,

hogy nem Kis Jánosnak, hanem Rimay Jánosnak, a XVII. század vallásos költőjének éneke. Hát az előszó daczára lehetne ez Rimay éneke is, mert az előszó csak annyit állít, hogy az egy-két-három csillaggal megjegyzett énekek Zathureczky Sámuelről, Beliczay Jánostól illetve Székács Józseftől valók, vita tárgyául hagyván fenn, hogy az így meg nem jelölt énekek közül melyek származnak Kis Jánostól, melyek más-más szerzőktől, s ezek közül melyek az eredetiek, melyek a fordítottak?

Azt, hogy az 510. számú ének Rimay Jánosé, csak abból bizonyítja K. S., hogy ez ének Rimay énekei közt foglaltatik, s megvan abban a gyűjteményben, melyben Balassa Bálint és Rimay János istenes énekeit közrebocsátották. Azonban ez ének, mint Bosák Kelemen éneke, már az 1636-iki „Cithara Sanctorum”-ban is előfordul. Sőt Haan Lajos szerint Bosák Kelemen ezen éneke előfordul az 1598-ban kiadott huszita énekeskönyvben is. Maga Bosák Kelemen is kiadott egy „Kancional” cz. cseh énekeskönyvet Prágában 1607-ben. Lehetséges-e, hogy a „Mi urunk s édes atyánk” kezdetű ének, mely Bosák Kelemen „Otce nás mily Pane” énekével szóról-szóra megegyez, Rimay éneke legyen, mikor K. S. szerint is kétséges, hogy Balassa Rimay istenes énekei már 1604-ben Lőcsén megjelentek-e? Csak annyi bizonyos, hogy Rimay énekei a XVI. században meg nem jelenhettek. Hivatkozva tehát csupán az 1598. évi huszita énekeskönyvre, meg kell állapítanunk, mint kétségtelen tény, hogy az ének cseh szövege régibb a magyar szövegnél, ennélfogva Rimay ez éneket nem szerzette, hanem csak fordította. Igaz, hogy Rimay a nevezett gyűjteményben nem jelzi, hogy ez éneke fordítás; de ezen nem kell megütköznünk, mert az akkori viszonyok közt nem volt elengedhetlen dolog. Az „Új Zengedező Mennyei Kar”-ban minden németből fordított ének megjelöltetett az eredeti szöveg kezdő sorával; de a többől fordított énekek (talán a külön tót betűk elhagyása kedvéért) nem jelöltettek meg. Így nincs megjelölve Lányi Illés énekének „Gyötrődik az én lelkem,” Kalinka Joakim énekének „Előtted állok, drága Jézusom” és Tranoscius György énekének „Ki értünk szenvedtél” eredetije sem.

Arra a kérdésre: tudott-e Rimay tótul? általánosságban azt jegyzem meg, hogy a cseh irodalom virágzó korában több magyar főúr és

tudós beszélt tótul, mint most, mikor a magyar irodalom amazt túlszárnyalta. Maga Balassa Bálint huzamosabb ideig tartózkodott Lengyelországban, és istenes énekei közt van egy lengyel ének is a gyűjtemény 21. lapján (Pozsonyi forma szerinti kiadás Vácson 1776.) Különösen pedig Rimai Jánosról tudjuk, hogy édes anyja Madách Kristina volt, a szregovai Madách-családból, melyből Madách János buzgó lutheránus és tót költő (Madách Imre, az „Ember tragédiája“ költőjének dédapja) több éneket írt a tót „Funeralis“-ba, ebbe a máig használt halotti Énekeskönyvbe.*) Hogy azon korban a Madáchok, Kubinyiak, Radvánszkyak, Podmanyczkyak egyházi s talán részben családi nyelve is tót volt, most pedig magyar: örvendetes változás a hazai közmívelődés szempontjából, s intelem arra, hogy a magyar asztetikus könyvek, különösen énekeskönyvek reformálására egyházilag nagyobb gondot kellene fordítanunk.

A „Mi urunk s édes atyánk“ invocatiós éneket tehát Rimay János a XVII. sz. elején magyar nyelvre fordította. Ezen fordítás bejutott az 1743-ban először megjelent „Új Zengedező Menyeyei Kar“-ba.

A dunántúli kerületi énekeskönyv szerkesztői az ének első versébe kereszttrimeket hoztak be, a többi két versszakot meghagyták régi állapotában. A „Győri Énekeskönyv“ toldalékában végre a többi versszakot is kereszttrimbe szedték, s ennek kedvéért az első fordítástól, mely különben az eredetit hivebben tolmácsolta, eltértek a nélkül, hogy az ének rythmusában is tökéletesbedett volna. A bányakerületi énekgyűjteményben az ének újra az eredetiből lett lefordítva s e fordítást alkalmoszerűnek találom összehasonlítás végett itt közölni:

Mi Urunk s édes Atyánk
Hallgasd meg te népedet:
Buzgón kérünk, add reánk
Krisztusért szent Lelkedet!
Hadd tanulják lelkeink
Igéd igazságait,
S vessék meg azon szerint
Balhit balgaságait.

* Palágyi Menyhért Madách Imre ifjúságáról irván („Vasárnapi Ujság“ 1897. évi 50. 51. sz.) megjegyzi, hogy Madách Pétert Rimay János térítette evang. hitre, s csak Madách Imre nagyatya, kora árvaságra jutván, s Migazzi püspök gondnoksága alatt nevededvén, térítettett vissza a romkath. egyházba.

Krisztus! te küldéd vala
Hiveidre Lelkedet;
Apostolid által
Oktatták a népeket.
Most is úgy, mint hajdanán
Küld reánk e szent erőt,
Hogy igédből igazán
Ismerjük meg mielőbb.

Óh Szentlélek, jó Urunk!
Tedd közénk lakásodat,
S most, midőn leborulunk,
Oszd ki adományodat!
Nyelvet, mely szól ékesen,
Tant, igéddel egyezőt,
Hallást, mely szerény legyen,
Szívet, hitre gerjedőt!

Kovács Sándor szerint az ominosus „Előszó“ a 45. éneket is Kis Jánosnak tulajdonítja, pedig — úgymond — ez éneknek (Egy nap ismét eltűnt) nem Kis János, hanem gróf Ráday Gedeon a fordítója. Később már Rádaynak szerzőséget tulajdonít, mondván: „Rádayt kitudni a szerzőségéből mindenestre igazságtalanság.“ Előbb azonban konstatálni kellett volna, hogy a hét évvel előbb megjelent dunántúli énekeskönyv szóról-szóra ugyanazt a szöveget közli, mely a „Győri Énekeskönyv“-ben foglaltatik, így Ráday fordítása már akkor változást szenvedett, mikor a dunántúliba felvétellett. Nem bizonyos tehát, hogy Ráday fordítását Kis rontotta volna el, annál kevésbé kívánta megáéna tekinteni.

Gellért másik éneke (Gott deine Güte reicht so weit) a dunántúliban — alig három szó változtatással — Ráday fordítása szerint közöltetett (301. sz.) Hogy a Gy. E. 323-ik ének: „Jóvaltod, Isten, tovább ér“ — egészen új fordítás, még pedig Ráday fordításának felhasználása nélkül, — kiki beláthatja. Ez a fordítás egészen Kis Jánosé, s azt is mondhatjuk, hogy: határozottan gyarlóbb Ráday fordításánál. Kisnek nem volt érzéke az időmértékes verselésre. Csak a rimekre vigyázott aggodalmasan, de kevés szerencsével, mert az asszonanczot nem ismerte.

Gellért énekeit igen jól jellemezte K. S. s bizonyos, hogy a csupa kérdésekből álló „Egy nap ismét eltűnt“ nem költői alkotás, s véleményem szerint nem érdemli, hogy egy új gyűjtemény

BELFÖLD.

ménybe egész terjedelmében fölvéteessék. A másik „Jóságod, Isten, feljebb ér“ csakugyan Gel-
lért legjobb éneke, s R á d a y fordítása oly
korrekt, hogy igen csekély változtatással be-
vehető.

Mert az énekeskönyv akkor kimerítő, ha ab-
ban minden irány, (még a rationalis irány is)
megtalálja a maga énekét, mint ezt a „Cithara
Sanctorum,“ ezen legremekőbb énekeskönyv tanú-
sítja. Nem szükséges, hogy egy keresztény lélek-
nek minden ének egyaránt megnyerje tetszését:
hanem szükséges, hogy a különböző hangulatú
kedélyek mindegyike megtalálja a maga kedves
énekét. Az egyoldalúság, milyen a „Györi Énekes-
könyv“-nél mutatkozik, célra nem vezet.

Végül meg nem állhatom, hogy a költő
Balassa Bálint nevének legújabbán divatba ho-
zott elferdítéséről meg ne emlékezzem. K. S. is
Balassinak írja. Miért? Bizonyosan azért, mert
istenes énekei közt van egy bűnbánati éneke,
melyben a versfőkből „Balasi Bálint“ fejlik ki.
tehát maga Balassa Balásznak írta volna ma-
gát. Ezzel szemben meg kell jegyeznem, hogy
kora divatja szerint Balassa is kedvelte nevének
latinos végzetét, tehát így: „Balasius,“ a mikor
az „us“ elhagyása után Balasi marad. (De semmi
esetre Balassi két s-sel, mint a legújabb irodal-
mászok csinálják.) Annál inkább tehette ezt Ba-
lassa, mert neve valóban Balázs (Blasius) kereszt-
névből ered, s Balassa Gyarmatot is régente fel-
váltva Balázs-Gyarmatnak is mondták. Most az
újkori tudósok szerint (a kik a nie-da-gewesent
nagyon kedvelik, s már Virgilius helyett is Ver-
giliust irnak,) a város nevét is Balassi-Gyarmatra
kellene átídomítani. Balassát Balassának ne-
vezték kortársai, így nevezte Rimay is, az ő hű
tanítványa, s az Elégiában is így ajánlja verseit:
„Bálint, nemzetedben ki voltál Balassa, Munkádat
kiadom, hogy minden szem lássa!“

Kovács Sándor theol. tanár urat pedig
kéri minden buzgó evang. keresztény lélek, hogy
a gazdag pozsonyi lyceumi könyvtár fölhasználá-
sával tovább is munkálkodjék a hazai protestáns
hymnologiai terén, tudván azt, hogy az énekes-
könyv ügye nemcsak legfontosabb belmissioi kér-
dés egyházunkban, de valóban életkérdés, s már-
már „Proximus ardet Ucalegon!“

GAÁL MIHÁLY.

Templom és iskola. Esztergomvármegye
és a főegyházmegyei hatóság között újabbán éles
ellentét fejlődött ki a magyar nyelv ter-
jesztésének dolgából kifolyólag. A vármegye
ugyanis már többször megkereste a főegyházme-
gyei hatóságot, hogy a magyarosodás érdekében
a vegyes ajkú községekben rendelje el a
magyar nyelvű istentiszteletet. Az egy-
házi hatóság ezt azzal a megokolással, hogy az
ő feladata a hivek lelki ügyeinek fej-
lesztése s a magyar nyelv terjesztése
az iskolák dolga, egyszer s minden-
korra megtagadta. A templomokban ezentúl
nem fognak magyar szent beszédet mondani, de
az iskolákban szívesen hozzájárul a hazafias tö-
rekvéshez. — Lehetséges legyen, hogy a történetíró
hercegprímás egyházmegyéjében történjék ilyes-
mi? „Az iskolákban szívesen,“ de a temp-
lomban nem terjesztik a magyar nyelvet!

A dunántúli kerületben a pénzügyi bi-
zottság által készített és a miniszter által elfoga-
dott tervezet szerint a 8080 irtnyi államsegély a
következőképen fog kiosztatni: Egyenként 250 frt
segélyben részesül 3 lelkész: Tóth Gyula n.-vá-
zsonyi, Adorján Ferencz dunaföldvári, Nagy La-
jos szt.-antalfai. — Egyenként 200 frt segélyben
részesül 5 lelkész: Schrödl József balfi, Nagy
Sándor b.-sz.-lászlói, Zatkalik Lajos suúri, Szil-
vággyi Gyula légrádi, Péter Ádám hrasztováci. —
Egyenként 150 frt segélyben részesül 14 lelkész:
Sass Lajos galsai, Király Mátyás eöri-szigeti,
Terplán Jenő péterhegyi, Polgár János meszlai,
Matisz Sándor sikátori, Horváth Dezső veszprémi,
Szerényi Sándor antonováci, Takács Gyula ka-
pii, Ihász László kisbaboti, Béli Károly sár-szt.-
miklósi, Bejek György nemes-kéri, Pieler Mátyás
kaboldi, Horváth Béla p.-szt.-lászlói. — Egyenként
120 frt segélyben részesül 18 lelkész: Kovács
Mihály möriczhidai, Kirnbauer Sándor vágódi,
Berke József magyarósi, Szabó Sámuel gérczei,
Hafenscher Károly sárvári, Petőcz Ferencz bő-
nyi, Borbély János mérgesi, Horváth Károly hán-
tai, Nyirő Károly alsó-dörgicsei, Hima Sándor
tót-moráci, Jeskó Lajos pécsi, Weber Sámuel
szepetneki, Szalóki Elek surdi, Magyar József
hodosi, Kovács István muraszombati, Varga Gyula
vönöczki, Hörényi Lajos győr-szemerei, Hütter
Lajos nagy-kanizsai. — Egyenként 100 frt se-
gélyben részesül 5 lelkész: Nagy György koltai,
Kund Sámuel répezelaki, Schmidág Ede alsó-lő-
vői, Kiss Lajos nagy-alásonyi, Zsákó János ösküi.
— Egyenként 80 frt segélyben részesül 12 lel-
kész: Kuzma István domonkosfai, Kiss Lajos
homok-bödögei, Fadgyas János nagy-baráti, Vért-
tesi Sándor zala-istvándi, Balogh István vanyolai,
Hußer Tivadar német-hidegkúti, Eősze Zsigmond

némedii, Magyar Miklós kapolcsi, Feuchtenberger Ede mentshelyi, Bauer Adolf tolna-hidegkúti, Mesterházy Sándor nemes-pátrói, Madár Rezső sandi. — 60 frt segélyben részesül: Rájter János kukméri helyettes lelkész. — Egyenként 50 frt segélyben részesül 11 segédlelkész: Fábri Pál dobrai helyettes lelkész, Kovács István újmalomsoki, Szalay János győri, Hatenscher Sándor vadosfai, Szabó Lajos dabronyi, Tóth Kálmán nemes-dömölki, Ziermann Lajos pinkafői, Petrovics Pál battyándi, Porkoláb Gyula pápai, Schöll Lajos felső-nánai, Koch Aurél varsádi segédlelkész.

A barsi ág. h. ev. egyházmegye f. hó 9-én tartotta meg rendes évi közgyűlését Körnöczbányán Kosztolányi Sándor felügyelő és Raab Károly főesperes elnöke mellett. A felügyelő megnyitója s a főesperes évi jelentése a részvét meleg hangján emlékezett meg Bodó Lipót nagy-szelezsényi és id. Kosztolányi László ns.-kosztolányi felügyelők elhunytáról. — Bodó Lipót nemrég ünnepelte egyházi szolgálatának ötvenedik évfordulóját. Az elmúlt hosszú idő alatt az egyházmegyét is sokáig szolgálta úgy is, mint annak felügyelője. Mindkét elhunytnak utóda fia lett: Szelezsényben Bodó János megyei és egyházmegyei jegyző, Ns.-Kosztolányban ifj. Kosztolányi László dr. Az egyházmegyei közgyűlés mindkettőt szívélyesen üdvözölte, míg az elhunytaknak emlékét jegyzőkönyvileg megörökítette. A főesperesi jelentés megemlékezett még az immár életbe lépett egyetemes nyugdíjintézetéről s a lelkészi fizetések kiegészítéséről. Amarról azt mondta a főesperes, hogy sokat kíván és keveset ad, de azért örülnék, hogy meg van; emerről pedig az volt véleménye, hogy bár alamsznerű s autonomiánkat sérti, azon remény-nyel fogadhatjuk el, hogy az államnak nem lesz alkalma beavatkozásra.

A folyó ügyek tárgyalása közt a szabályrendeleti bizottság javaslata, melyet Belcsár László lévő kir. közjegyző egyházmegyei bíró terjesztett elő, adott alkalmat hosszabb eszmecserére. A kerületnek a lelkészek és tanítók alkalmazásáról, a kerületi pénz- és levéltárról, továbbá az eskümintákról készített szabályrendeleti javaslatára vonatkozólag az egyházmegye kevés s lényegtelen módosítást hoz javaslathá. Fontosabbak, hogy: a titkos szavazás elé az elnök ne gördíthessen akadályt, sőt választásoknál csakis ez alkalmaztasék s hogy a választó közgyűlés tagjainak névsorát ne kelljen külön összeállítani, hanem legyen az azonos az év végén összeállított egyháztagnak névsorával, melyből csak azok hagyandók ki a választásnál, kik egyházi adójukkal hátralékban vannak. Az egyházmegyei szabályrendeletek helyett az egyházmegye új szabályrendeleteket fog kidolgoztatni. A dunáninnyi kerület ugyanis egy szabályrendeleti mintát készített az egyházmegye

gyék számára, hogy munkájukat könnyebben végzhessék. A minta természetesen olyan volt, a melyben minden egyházmegye megtalálta a neki szükséges anyagot, mert volt benne szó körlelkészekről, kebelbeli gymnásiumokról, sőt főiskolákról is. Az egyházmegyék kivétel nélkül ezen minta szerint dolgoztak, Bars is. De utóbbi kihagyta a mintából azon intézkedéseket, melyek az egyházmegyére alkalmazhatók nem voltak, sőt tett styláris módosításokat is. A kerület 1896-ban ezeket a módosításokat nem hagyta helyben s visszaállította a minta szövegét. Az egyházmegye 97-ben ismét kérte, hogy hagyassanak ki szabályrendeletéből az oly rendelkezések, melyeknek ott semmi alapjuk nincsen; a kerület pedig azt adta válaszul, hogy már tavaly (96-ban) végérvényesen döntött. Az egyházmegye most már nem akarva az ügyet ismét felebbezés tárgyává tenni, de a szükségtelen intézkedéseket sem akarván meghagyni szabályrendeletében, azt határozta, hogy egészen új, önálló szabályrendeleti javaslatot fog a bizottsággal kidolgoztatni s azt fogja a kerület elé terjeszteni.

Az egyházak szabályrendeleteit is mind helybenhagyta, illetőleg megerősítette az egyházmegye, kivéve Ns.-Kosztolányét, mely még nem terjesztette be.

Hurtay Lajos egyházmegyei pénztáros körnöcz felügyelővé választatván, pénztárosi állásáról lemondott, de az egyházmegye kértére hivatalát még egy évig viselni fogja.

Bodó János szinte leköszönt egyházmegyei jegyzői tisztéről, helyét a jövő évi közgyűlés fogja betölteni. Biztosítási ügyvivővé Bándy Endre lévő lelkész választatott, ki a főesperes megbízásából e tiszt teendőit eddig is ellátta. A kerületi közgyűlésre: Sárkány Dezső és Bándy Endre lelkészek, Leidenfrost Tivadar lévő felügyelő s Belcsár László egyházmegyei törvényszéki bíró küldettek ki.

A körözött miniszteri rendeletek pontjánál felszólalás történt azon miniszteri rendelet ellen, mely elrendeli, hogy bizonyos napokon az egyházak épületeikre nemzeti lobogót tűzzenek. Többek felszólalása után a közgyűlés a rendeletet egyszerűen tudomásul vette. Nem is volna helyes dolog a miniszternek befolyását még ily dologban is elismernünk!

A tárgysorozat befejezésével az egyházi elnöki széklet Bándy Endre egyházmegyei gyámintézeti elnök foglalván el, a gyámintézeti közgyűlés vette kezdetét.

Az elnök évi jelentése meglelégedéssel emlékezett meg az összeredményről, de kiemelte az egyes egyházak mulasztásait is, kérve az egyházakat, hogy jövőre a gyámintézeti alapszabályok minden pontjának megfelelni igyekezzenek.

Az egyházmegyei gyámintézet az egyetemes

elnöki állás betöltésére vonatkozólag dr. Baltik Frigyes dunáninneri püspökre adta szavazatát.

Este bankett volt, melyet a körmöczi egyház adott.

Másnap délelőtt lelkészi úrvacsora volt, melyet Báandy Endre lévai lelkész osztott ki a testvéreknek.

A lelkészek elhatározták, hogy egymás közt levélcziméken csak a hivatal s rendeltetési hely megjelölését használják a „nagyiszteletű“ vagy „tisztelendő“ elhagyásával.

Esperesi jubileum. A bánáti esperesség ténylegesen ünnepelte meg gyűlésén Kramár Béla evangélikus esperesnek esperesi minőségében betöltött huszonöt éves jubileumát. Az ünnepeltet küldöttség kísérte a gyűlésre, a hol báró Ambrozóy Béla világi felügyelő és Zwarinyi Emil üdvözölték. Kernuch alesperes ünnepélyesen tudatta, hogy a kerületi papság „Kramár Béla-alapítvány“ czimen segélyalapot teremt a hazafias esperes érdemeinek megörökítésére. Kramár meghatva köszönte meg a kitüntetést, fogadva, hogy működésében ezentúl is az egyház érdeke és a hazafiság fogja vezérelni. Az ünnep után egyházi ügyeket tárgyaltak. Délben lakoma volt a jubiláns tiszteletére.

A dunáninneri kerületben a vallás- és közoktatásügyi miniszter 39,628. számú leiratában az alább megnevezett legszegényebb javadalmaszú lelkészeket részesíté az 1898-ik évre államsegélyben: Árva megyében: Lestinén 100, Zsaskón 100, összesen 200 frt. — Brassóban: Fűrészmezőn 150 frt. — Gömörben: K.-Tapolozán 200, Restéren 125, Sebespatakon 125, F.-Patakon 100, Hámosfalván 100, F.-Sajón 100, Derencsényen 100, Gecelen 100, Redován 100, Hrussón 100, Besbéren 100, Kiessén 100, A.-Sajón 90, összesen 1440 frt. — Hat szab. k. városban: Plavniczán 250, Kis-Szeben I. 175, Kis-Szeben II. 100, összesen 525 frt. — Hegyalján: H.-Vécsén 250, Csanáloson 250, Fancsalban 250, A. Szántón 200, Tállyán 150, Arnóton 100, Stoószon 100, Felső-Kemenczén 100, összesen 1400 frt. — Kis-Hontban: Kraszkón 100 frt. — Liptóban: Rózsahegyen 100, Tarnócson 80, K.-Lehotán 80, összesen 260 frt. — Sárosban: Komlóson 250, K.-Németfalván 250, Laposon 175, Zsegnyén 175, N.-Jakabvágáson 125, Kükmezőn 125, összesen 1200 frt. — Tátraalján: Tótfaluban 125, Forbergen 100, Svábócson 100, H.-Lomnitzon 100, Vibornán 100, összesen 525 frt. — Tiszavidéken: N.-Károlyban 250, Kölesén 250, Tokajban 200, Mernyiken 200, Sókúton 150, Ujhelyben 100, Kladzányban 100, Uj-Klenócson 100, összesen 1350 frt. — XIII. sz. városban: Sz.-Szombatban 125, Zsákfaluban 125, Svedléren 100, Matheócson 100, Szomolnokon 100, Ruszkinban 100,

Menhárdon 100, Remetén 100, Olasziban 80, összesen 930 frt.

A bányai ág. hitv. ev. egyházkerület csekélyebb javadalmaszú lelkészeinek segélyezésére kiutalványozott 1898-ik évi államsegély (8080 frt) felosztására vonatkozó cultusministerileg jóváhagyott tervezet. Gálik Mátyás 200 frt. — Zsilinszky Endre 150 frt. — Liffa János 100 frt. — Linder Károly 100 frt. — Wagner G. Adolf hitoktató 180 frt. — Laczko János 200 frt. — Taubinger Rudolf 200 frt. — Szeberényi Vilmos 200 frt. — Korossy Gyula 250 frt. — Spanngel József 200 frt. — Menhardt Mihály 200 frt. — Abaffy János 200 frt. — Chovan Zsigmond 200 frt. — Franz Ede 300 frt. — Binder Jenő 200 frt. — Jeszenszky Ignác 300 frt. — Bothár Ede 100 frt. — Tornyos Pál 150 frt. — Freitag János 150 frt. — Okályi Adolf 200 frt. — Chovan Viktor 250 frt. — Jeszenszky Nándor 200 frt. — Szeberényi Lajos 250 frt. — Kiss Péter 200 frt. — Miklóssy János 200 frt. — Szilárd János 150 frt. — Áchim Mihály 200 frt. — Wallentinyi Aladár kiségitő lelkész czimén 150 frt. — Chorváth Sámuel 150 frt. — Chorváth András 150 frt. — Brózik Titus 150 frt. — Klimó Vilmos 200 frt. — Riesz János 150 frt. — Janeso Mihály 150 frt. — Laczjak Mihály 100 frt. — Bakay Péter 100 frt. — Horváth Bohumil 150 frt. — Csepregi György 100 frt. — Linder Mihály 100 frt. — Polczeczky Pál 150 frt. — Ott Fülöp 100 frt. — Paulinyi Dániel 150 frt. — Droppa Gyula 150 frt. — Hodzsa János 200 frt. — Polczeczky András 200 frt. — Kontsek Antal 150 frt. — Rosza János 100 frt. — Összesen: 8080 frt.

KÜLFÖLD.

Baden. Bunkofer róm. kath. lelkész Wertheimban, a ki kijelentette, hogy róm. kath. szöszékről nem prédikálhat, most a kath. egyházból kilépett és ó-katholikussá lett. A „Straszbürger Post“ közli az ő kilépési nyilatkozatát, a mely következőleg hangzik: „A freiburgi érseki káptalan vikariátusához intézett levelemben bejelentettem a pápista egyházból való kilépésemet. Egy emberöltőn át folytatott nehéz szellemi és kedély munkának utolsó következménye az, a mely arra kényszerít, hogy egyik követ a másik után törjek le egy oly épületből, a melyet élettemnek első felében kizárólag római szabályok szerint, tehát nem elégséges anyagból építettem!“ — Ezzel a nyilatkozattal Bunkofer oly bizonyítványt állított ki a róm. kath. egyháznak, a melylyel bajosan fog még a „Civiltá catholica“ is eldicsekedni.

A hol a zsidók megfogytak. A württembergi népszámlálás szerint 1895. végével volt ott 1.441,240 evangélikus, 620,474 katolikus és 11,887 zsidó. Az evangélikusok száma 1890. óta 2·5%-al, a katolikusoké 1·75%-al növekedett, míg a zsidóké 5·95%-al fogyott. Hasonló eredményt mutat fel a bajor népszámlálás is. E szerint volt Bajorországban 1895-ben 4.112,600 róm. kath., 3,000 ó-kath., 1.640,000 protestáns, 2,200 református, 3,249 minnonita, 89 anabaptista és 53,750 zsidó. A protestánsok száma 45·2 százalékkal, a katolikusoké 38·8%-al szaporodott, a zsidóké ellenben 2·5%-al fogyott.

A halottégetés statistikájához. A heidelbergi crematóriumban a múlt 1896-ik évben 69 férfi és 26 nő holtteste égettetett el. Ezek közül heidelbergi illetőségű volt 13, máshová való 82; protestáns volt 72, katolikus 12, ó-katolikus 6, zsidó 3, és más felekezeti 2. Miután a katolikus papság az ilyen temetéseknél való részvételt megtagadta, a katolikus halottak többnyire ó-katolikusok vagy protestáns lelkészek által szenteltettek be.

A gyónási titok a bíróság előtt való megőrzésének kötelességét ismerte el a német birodalmi gyűlés akkor, a mikor a Centrum indítványára kimondotta, hogy a törvényszék a lelkész kihallgatásánál nem terjeszkedhetik ki arra, a mi annak a gyónás titka alatt tudtul adatott s köteles a kihallgatás előtt a lelkészt ezen intézkedéssel megismertetni. Hogy a kormány beleegyezik-e a birodalmi gyűlés ezen határozatába, az kérdés s annyival inkább valószínűtlen, mert az ultramontán politikai lapok erre vonatkozó cikkei eléggé fel fogják világosítani a kormányt. hogy ilyen határozat elfogadásába bele ne menjen s a gyónás titkának leple alatt nagy büntények kiderítését meg ne akadályozza.

IRODALOM.

Virrad. A Martinovits-féle összeesküvés nyomán fakadt vérből nem nyílt ki a szabadság rózsája. Sőt mintha gyászolna a föld: az itt-ott fesleni kezdő bimbók is mind elfonnyadtak, szirmaik színüket veszve hulltak alá a porba és lőn újra, mint azelőtt vala: siri néma csend és a merre a szem ellátott: kietlen, pusztá volt a táj. Az ország, az édes magyar haza volt e sivatag. Az emberi jogokért folytatott küzdelem belefűlt a vértanúk vérébe. A szegény magyar jobbágy tovább húzta a súlyos igát és tovább fizette a tizedet, kilenczedet, testét befődte a verejték a nehéz robotmunka alatt. Része volt minden emberi nyomorúságban, de egy parányi sem jutott

neki az emberi kincsek legdrágábbikából: a jobból. Az 1802-iki, 11-iki országgyűlések vajmi keveset lendítenek sorsán. Sűrű, sötét éj borul föléje. Alig-alig dereng a felhős égbolton egy-egy fénysugár. A merre néz, csupa, vigasztalanság, míg aztán hirtelen, mintha égi kéz ragadta volna meg a sötétséggel terhes felhőket, hogy szerteszéjjel hajszolja: sugárözön omlik alá az éjszakába. Megnyílik az 1825-iki országgyűlés: és egyszerre érzik az elnyomottak, hogy közeleg a megváltás percze. Oszlik-fozlik a sötétség. — jön — piros hajnal. Virrad! Sötétség e mulását, hajnal hasadását rajzolja **Benedek Elek** „A Magyar nép multja és jelene“ című hatalmas munkájának 18. 19. és 20-ik füzetében. Mintha a nagy események még jobban megihlették volna tollát, a kép, melyet fest: csupa szín, csupa élet. Ott lüktet soraiban a **Széchenyik, Wesselényik, Kossuth Lajosok, Beöthyk, Deák Ferenczek** és a többi nagyok munkájának láza, lelkesedésük heve és a szent ügy iránti szeretete. A titáni küzdelem rajza magával ragadja **Benedeket** a költőt és a mint jellemzi az eseményeket, az alakokat: beszéde hol harsogó és lángoló, mint e kor nagy szónokaié, hol nyugodtan folyó, mint a mérséklésre intő bölcséké. Am **Benedek**, a történetíró: mindig higgadtan bírál, megfontolva elemez. A történetírói objektivitás és az írói lelkesedés harmónikusan egyesül művében. Olvasása tanulságos, mint tudós kutatásé és élvezetes, lelkesítő, mint a költő szózata. A munka, mely szerzőjének bizonyára sok dicsőséget fog szerezni az Athenaeum kiadásában összesen 40 füzetben jelenik meg és egy-egy füzet ára 30 kr.

Alkotmány. „Általános vallásos érzület.“ **Wlassics** miniszter ezt mondta: Magasabb közéleti erkölcsstan kultusza. De így is jól van mondva: „Általános vallásos érzület.“ Ki vagyton pedig szakítva ez az idézet egy felolvasásból, a melyet **Bielek Antal** községi jegyző és állami anyakönyvvezető tartott a torontálmegyei jegyzői egyeslet legutóbbi közgyűlésén. A felolvasás címe: „A községi jegyző hivatása erkölcsi tekintetben.“ És ebben az érdekes című felolvasásban — szóról-szóra a „Torontálmegyei községi és körjegyzői tanfolyam“nak most megjelent 1897—98. évi évkönyvéből, szóról-szóra ezek foglaltatnak: „Nem saját vallásfelekezetének, de az általános vallásos érzület ápolás áll kötelességében (tudniillik a jegyzőnek), mert mi mind egy mennyei atyának gyermekei vagyunk, bármely formában is küldjük fel hozzá imánkat“... Ez a kereszténységellenes szabadkőművesek tana. Ez **Csáky Albin** tana, a ki az állami iskolában általános jellegű „imaszerű fohász“-t tett a keresztény katolikus ima helyébe. Ez **Wlassics Gyula** tana, a magasabb közéleti erkölcsstanról. Ez az a tan, a melyről így zeng a német rigmus:

Der Christ, der Jud', der Hottentott',
Die haben alle einen Gott.

Ez a vallási indifferentizmus tana. Ez a szociáldemokraták tana, mely szerint „a vallás magánügy.“ Ez az állami anyakönyvvezetők tana. Katolikusnak születél: Ne érezd magadat katolikusnak, ne járd katolikus templomba, ne járulj a szentségekhez, ne teljesítsd egyéb vallási kötelességeidet, ne olvass katolikus imakönyvet, csak ápd az „általános vallási érzület“-et, tagadd meg nyíltan is, hogy katolikus vagy, mert ha katolikusnak vallod magadat, az nem fér össze az állam „papjai“ által hirdetett tannal, mely szerint mindenkinek kötelessége az „általános vallásos érzület.“ Nem veszik észre a tisztelt Bielek urak, hogy ezzel a tannal egyszersmind a kozmopolitizmus tanát is hirdetik? Minek szeressük a hazát? Hiszen az egész földkerekség az ember hazája! Latinul tudó ember csinálta, de az egész zsidó világ vallja a mondatot, mely szerint „ubi bene, ibi patria.“ Magyarnak születél? Ne vald magadat magyarnak, mert emberek vagyunk mindnyájan. Erre a felfogásra vezetett, idáig kellett vezetnie az istentelen, idegenből oktalanul beplántált szabadelvű egyházpolitikának. Gratulálunk Csáky-nak, Wlassics-nak, Szilágyi-nak, Poschnak, Paálnak és Bieleknek!”

Eddig az „Alkotmány“ kifakadása. De elég is ennyi! Most már azt kérdezzük: vegyes vallású községben hittérítő működést köteles még a jegyző is végezni? A mi pedig a kozmopolitizmust illeti: kár a fölött a r. katolikusnak gúnyolódni, hiszen legnagyobb kozmopolitizmus maga a r. kath. egyház! Az bizonyos, hogy több jót eszközölt az emberiségnél az „általános vallásos érzület“ ápolása, mint a kizárólagos „r. kat. érzület“ ápolása. Ez utóbbi csak a papság érdekét szolgálja.

Debreczeni protestáns lap. „Jól tudjuk, hogy a szentesítendő törvényjavaslat felkezetünk nagy bajait orvosolni, megszüntetni nem fogja, s e leendő törvényt csak ideiglenesen ható csillapító szernek tekinthetjük, mely kis ideig igen kis mértékben enyhíti talán égető fájdalmainkat, miket sajtó sebeink okoznak.

A létező baj, a betegség, mely egyházunk életerejét emésztí, ily csillapító szerekkel nem, — de csakis gyökeres kúrával gyógyítható; és ezt a kúrát, ezt az orvoslást bizony nem várhatjuk mi önmagunkon kívül senkitől.

Századokon keresztül — az állam helyett — a népnevelés kötelességét önerőnkől mi teljesítettük; míg e hazában még „az uralkodó valásfelekezet“ is, a mi keveset tett, tette azt abból az óriási nemzeti vagyomból, — annak igen párányi részéből — mit e czélra a nemzetből e századok folyama alatt nyert. s mi tényleg ma is kezei között van.

És e századokon keresztül áldozatunkat az ál-

lam nemcsak nem méltányolta, sőt azt ma, a mi-
kor levéltáraink a történetírók által hozzáférhetőkké
lettek, „állami számadások“ mutatják, az állam
évi díjakat fizetett azoknak, kik felekezetünket hű-
lenül elhagyák, ezeket adott a tőlünk erőszakosan
elfoglalt templomoknak katolikus rítus szerinti
felszentelésre. Amikor fejedelmink törekvése arra
irányult, hogy a nemzet önállóságát, alkotmányát
megszüntette, azzal, mint meghódított tartományával
bánják, a mikor a kath. elem és az általa félrevezetett
főurak — saját önző céljai eléréseért — megfele-
dekezve a haza iránti kötelességről, nem csak elnéző
volt e nemzetellenes törekvések iránt, de azokat
készséggel előmozdítá; a mikor az államhatalommal
szövetkezett egyház, a szuronyral frigyre lépett
pásztorbot a protestántizmussal együtt a nemzet
megsemmisítésére is törekedett; a mikor ugyan egy
haza gyermekei gyilkolták egymást hitökért, e
szomorú időszakban nemzeti missiót teljesítettünk
iskoláink fentartásával. Ez iskolákat csak mi
gondozhattuk, annak ápolói csak mi lehetünk; meg-
tartottuk vele magyar nemzetünket.

Mi protestánsok jól tudjuk, hogy az önfentartás
joga, képessége s maga a tényleges önfentartás jele
és feltétele az autonómiának és csalódik az, ki elfogadja
azon véleményt, hogy az állam általi teljes ellátással
az autonómiát megőrizheti; de a mikor már ma egyházaink
nagy részben a néptanítók fizetését az állam pótolja, a
mikor nincs meg a lehetőség sem arra, hogy e tanítók
törvény által rendelt korpótlékát mi fizessük, hanem
fizetni fogja azt az állam; a mikor még nagyobb
egyházaink is csak úgy képesek — mire okvetlen
szükségök van — iskoláikat szaporítani, ha az új
tanítói állás kiadását az állam viseli, — alig hiszem,
hogy beszélhetünk komolyan arról, hogy már ma is
teljes a mi autonómikus jogunk iskoláinknál. És miután
hazai viszonyaink azt teszik kívánatossá, hogy a hazában
lakó minden gyermeket a magyar állam neveljen jó magyar
állampolgárnak, hogy szegény felekezetünk a népnevelés
terhe alól lehetőleg — legalább jórésztben — felszabaduljon
s minden létező erejét egyházunk fentartására fordíthassa:
nem haboznám — felekezeti érdekeink biztosításával —
minél előbb átadni ref. iskoláinkat a magyar államnak
s felírni annak falára: Magyar állami iskola.

Gyermekeink vallásos nevelését pedig eszköz-
zöljék tisztességesen javadalmazott, minden anyagi
gondoktól ment, semmi mellékes foglalkozásra nem
szorult, így egyedül hivataluknak és szent hivatásuknak
élő lelkészeink.

Nagyon jól tudom, hogy nézetem több oldalról
megtámadtatásnak lesz kitéve, sőt lesznek sokan, kik e
miatt a kárhóztatás vádját mondják reám, — ezek
azonban nézetem nyilvánításától

vissza nem riasztanak; azt is tudom, hogy államférfiaink — az állam anyagi állapotára hivatkozással s főleg mert nem tartják kényelmesnek egy még mindig hatalmas testületet háborgatni oly vagyonban, mely bár nem az övék, de azt élvezni kellemes dolog — nem szívesen vennének az állam terhére újabb terhet, azt, mit az állam helyett eddig mi hordtunk; de mert éppen a népnevelés államivá tételével vélem elérhetni azt, hogy az állam — más fedezete nem lévén — a nemzet és fejedelmei által e célra adott nemzeti vagyont rendeltetésére fordítsa, s ez intézkedéssel vélem elérni azt, hogy e nevelésre adott vagyont rendeltetési céljára fordítván, minden felekezet egyházait saját erejéből tartsa fenn; ezzel hiszem, hogy közelitünk a ma még csak a törvénybe tüntetett vallási egyenlőség és viszonyosságához is.

Igazságos alapon készített egyházi adózási reform, a népnevelés államivá tétele, — ha ezeket elérjük s önerőnkkel teljesen egyházaink fentartására fordítjuk: ekkor nem félhetünk a jövőtől, bár kevesen vagyunk és szegények vagyunk!

Sárospataki lapok. „Beteg társadalom“ cikkében feltünteti a politikai és társadalmi élet sötét képeit. „Kóros jelenetek minden vonalon! Legfőképen pedig ott, hol a legmagasabb helyek vannak, a hol a legnagyobbak ülnek. Betegségi tünetek mindenütt, apró falvakban, kisebb-nagyobb városokban s ijesztő e kép, melyek e jelenségek megmérhetlen mennyiségéből állíthatunk össze a jövőre vonatkozólag. Becsület, önérték, tisztesség, szerénység, önzetlenség, felebaráti szeretet csak a szó egyszerű értelmében is: ma talán nem is ismerős fogalmak a magyar társadalom legnagyobb részében?! Vagyon, gazdagság, földi kincs: ez a mai kor társadalmi jelszava! Egyháztársadalmi életünk körében is lehangolók a jelenségek. Betegek vagyunk valamennyien. Ennek a beteg magyar társadalomnak meggyógyítása a protestantismus feladata. A római katholicismus, a mely önczel s önmagáért mindent elsorvaszt s a beteg magyar társadalmat is eszköznek tekinti a papismus hatalmi állásának növelésében, ez soha sem fogja azt a veszedelmet elhárítani. Hanem mi protestánsok, kiknek közös célért van a fáradozásunk, nem magunkért törjük össze erőinket: mi kigyógyíthatjuk a bajból a beteg társadalmat. Hogyan? Szigorú valláserkölesi étellel! Tisztaság minden vonalon. Az a tisztaság, a mely egyetlen foltot sem tűr a jellemén, mely a szepőltségbe szerelmes, a szennyet pedig utálja. Egyházi és iskolai életünkben vissza kell állítani azt a szigorú mértéket, a melyet őseink gyakoroltak. Vegyük kezünkbe a gyógyító eszközt s adjunk új arculatot ennek a nehéz betegnek, melynek magyar társadalom a neve. Fel a harcra, szálljunk szembe a beteg társadalom miazmát

lehellő rémeivel s higgyétek el: újjászületik a magyar! Ez lesz a protestantismus nagyszerű diadala.“

Prot. Közlöny. „Az állami nevelési rendszer éppen arra nem alkalmas, a mire kigondolva van: jó hazafiakat növelni. Hát vajjon az általános emberi szempontnak megfelelő-e? Vajjon embert növelni alkalmas-e? Erre teljességgel nem. Nem pedig vallás nélküli nevelési rendszerével. . . Ha a vallásos növelés ki van zárva: úgy maga a növelés van kizárva. . . Kevés az idő, a mi a közös iskolában a vallás tanításra, és mondhatnám, semmi, a mi a növelésre engedélyezve van. De, hogy kevés a vallás tanítás a közös iskolákban, annál nagyobb baj, hogy kevés a vallásosság a tanítóknak. . . Egész embert, a ki nem csak értelmes, hanem érző, akaró, és minden körülmények közt nemesen cselekvő legyen, csak vallásos növeléssel képezhetünk. Ha tehát ilyen nincs, úgy a tanítók az ő hivatásuk sokkal nemesebb részének nem élhetnek. Éppen azért, a tanítóságnak magának kellene visszakövetelnie a vallás tanítást, hogy növelhessen, a mint tették ezt több országokban. Felekezeti iskolák fenntartása, államköltséggel megerősítése: ez lett volna nálunk is az iskolaügynek a történelmi fejlődéshez következetes rendezése; ez lett volna a magyar állam legbiztosabb támaszának, a protestantismus lételének biztosítása; ez lett volna a növelés lényegének megfelelő; és ez lett volna az államra nézve pénzügyi tekintetben legkönnyebb módja az ő iskola körüli köteletségeinek lerovására.

RENDELETEK.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1898. évi 36808. sz. a. kelt rendelete a kántorképesítő vizsgálat tárgyában Valamennyi kir. tanfelügyelőségnek, melynek tankerületében állami tanítóképző intézet van.

A—i állami tanítóképző intézet igazgatósága a kántorképesítő vizsgálatra vonatkozólag a következő kérdésekre nézve kért értesítést:

1. fizetendő-e díj a kántorképesítő vizsgálatokért, s ha igen, mennyi?

2. kik írják alá a képesítő bizonyítványt, esetleg a vizsg. szabályzatban megnevezetteken kívül?

3. az illetékes egyházak részéről meghívandó-e valaki e vizsgálatokra, s ha igen, kik hívandók meg?

Ennek kapcsán a kir. tanfelügyelőséget az egyöntetű eljárás biztosítása végett a következőkről értesitem:

ad 1. A vizsg. szabályzat 28. §-a szerint a rendes tanítói képesítő vizsgálati díjon felül a

munkamester női és tornatanítónői vizsgálat díja intézeti növendékektől 5, magán úton készülőktől 10 frt.

A vizsg. szabályzat intentiója e szerint világosan az, hogy a rendes tanítói képesítésen felül és azzal kapcsolatban, vagy annak alapján tartott más képesítő vizsgálat után külön díj jár. Ilyen képesítő vizsgálatnak tekintendő a kántorképesítő vizsgálat is, s a fizetendő mindennemű díjak dolgában ugyanazon megítélés alá esik, mint a munkamester női és torna tanítónői képesítés a vizsg. szab. 28. §-ának értelmében. Vagyis a kántorképesítő vizsgálatért intézeti növendékek 5, magán úton készülő jelöltek 10 frtot fizetnek.

ad 2. A vizsg. szabályzat 27. §-a szerint a tanképesítő bizonyítványt a kir. tanfelügyelő, a képző intézet igazgatója és a zenetanár írják alá. Ha azonban a kántorképzést nem az intézeti zenetanár egymaga vezette, hanem ministeri megbízással más szaktanító is vett benne részt, s ez a képesítő vizsgálaton is examinált: a dolog természetéből és a vizsg. szabályzatnak a rendes tanítói képesítésre vonatkozó intézkedéseiből is következik, hogy a kántorképesítő bizonyítványt ez esetben az intézeti zenetanáron kívül az a szaktanító is aláírja, a ki a képzésben és képesítésben részt vett.

ad 3. Az illetékes egyházak képviseltetésére nézve a kántorképesítés a rendes tanítói képesítés vallás vizsgálatával esik egy megítélés alá. Ha a vallásvizsgálatok megtartásáról az illetékes egyházak — esetleges maguk képviseltetése végett — értesítettnek, a mint ez tényleg gyakorlatban van: akkor a kántorképesítő vizsgálatokra vonatkozólag ez az eljárás annyival inkább kívánatos, mivel a kiállított kántorképesítő bizonyítványoknak foganata az életben első sorban is az egyházhatóságoktól függ. Az egyházi kiküldött jelenléte — minden intézkedési jog nélkül — természetesen nem kötelező s hiányzása sem lehet akadálya a vizsgálat szabályszerű megtartásának. Ha az egyházi kiküldött jelen van, a vizsg.-ügyiratok és a képesítő bizonyítvány aláírására is felkérendő, a képesítő vizsgálat azonban és a róla kiállított bizonyítvány az ő aláírása nélkül is érvényes.

ÜZENETEK.

Cz. M. A másik megelőzőt! Köszönöm. — **S. J.** Örömmel üdvözlöm! Bizony nem megy az más kép: a közügy szolgálatában mindegyikünkre esik és essék valami. — **K. K.** Résztvétel olvastam a gyászlapot. — Emezt köszönöm.

Orosházán nyomtatott Veres Lajos gyorsajtóján.

A magyar s tót nyelvben teljes
jártassággal bíró

SEGÉDLELKÉSZ

állást keres. — Állását azonnal elfoglalja.

Czim a kiadóhivatalban.

A nyiregyházi ág. h. evang. egyház
pályázatot hirdet

segédlelkész-hitoktatói

állomásra.

Javadalom: Egy nappali szobából s egy hálófülkéből álló lakás fűtéssel és világítással, — élelmezés a lelkészek egyikének asztalánál, továbbá készpénzben az egyháztól 340 frt, a polgári leányiskolától 100 frt, a kir. ügyészségtől 50 frt.

Kötelesség: A rendes lelkészekkel váltakozó sorrendben, esetleg őket helyettesítve a lelkészi teendőknek végzése magyar és tót nyelven, a polgári leányiskolában heti 4 órában, az iparos-tanoneziskolában heti egy órában a vallástani tanítása, a kir. fogházban kéthetenként istentisztelet tartása.

Kérvények f. hó 21-éig alulírott felügyelőhöz adandók be. Próbaszónoklat az egyház költségén elváratik. Az állás f. évi szeptember hó 11-én tartandó beszéddel ténylegesen elfoglalandó.

Nyiregyházán, 1898. augusztus hó 3-án.

Májerszky Béla

egyház felügyelő.

Geduly Henrik

41. 3—3.

lelkész.

Magyar és tót nyelvben jártas

segédlelkész

keresek. — Javadalmazás 400 frt o. é. és teljes ellátás. — A teendőkre nézve sziveskedjék a pályázó alólírotthoz fordulni.

Szarvas, 1898. aug. 12.

Zvarinyi János

43. 1—1.

igazgató lelkész.